

Індекс УДК: 351.853:332.1.001.76 (066)

Білецька Тетяна Федорівна

старший експерт з питань секторальної політики
Association4U Project, GFA Consulting Group GmbH

Билецкая Татьяна Федоровна

старший эксперт по вопросам секторальной политики
Association4U Project, GFA Consulting Group GmbH

Biletska Tetiana

Senior Sectoral Policy Fellow
Association4U Project, GFA Consulting Group GmbH

Петраков Ярослав Валерійович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту
Чернігівський національний технологічний університет

Петраков Ярослав Валерьевич

кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры бухгалтерского учета, налогообложения и аудита
Черниговский национальный технологический университет

Petrakov Iaroslav

PhD, Associate Professor
Associate Professor at Accountancy, Taxation and Audit Department
Chernihiv National University of Technology

Сизоненко Олена Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту
Чернігівський національний технологічний університет

Сизоненко Елена Владимировна

кандидат экономических наук, доцент
доцент кафедры бухгалтерского учета, налогообложения и аудита
Черниговский национальный технологический университет

Syzonenko Olena

PhD, Associate Professor

Associate Professor at Accountancy, Taxation and Audit Department

Chernihiv National University of Technology

**ПЕРСПЕКТИВИ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В
БІЗНЕС-ЛАНЦЮЖКИ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ В УКРАЇНІ В
КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ З ЄС**

**ПЕРСПЕКТИВЫ НЕМАТЕРИАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО
НАСЛЕДИЯ В БИЗНЕС-ЦЕПОЧКАХ КРЕАТИВНЫХ ИНДУСТРИЙ
В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ ИНТЕГРАЦИИ С ЕС**

**INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE PROSPECTS IN CREATIVE
INDUSTRIES VALUE CHAINS IN UKRAINE WITHIN THE EU
INTEGRATION**

Анотація. Ключовими викликами для національної культурної спадщини в Україні є: 1) її поступовий занепад та забуття, обумовлені як незавершеністю процедури ідентифікації об'єктів нематеріальної культурної спадщини (ОНКС), так розрізненістю та необізнаністю зацікавлених сторін щодо існуючих інструментів її захисту та підтримки, 2) дефіцит фінансових ресурсів для ревіталізації об'єктів, та процедурні обмеження використання бюджетних коштів їх розпорядниками. Одним з можливих напрямів їх вирішення є удосконалення механізму фінансування державно-приватних проєктів, індукованих розвитком культурних і креативних індустрій в Україні. Особливістю пропонованого рішення є його міждисциплінарний характер (на помежів'ї культури, фінансів та бухгалтерського обліку), що зумовлює застосування комбінації фінансових та фіскальних інструментів для таргетування кількох внутрішньогалузевих проблем і викликів, так і генерування потужного позитивного ефекту поширення на інші суміжні традиційні та нові галузі економіки в рамках Індустрій 4.0 та екосистемних інновацій, в поєднанні з застосуванням

кращих зарубіжних інноваційних практик в сфері охорони ОНКС в Україні на місцевому рівні в контексті децентралізації з урахуванням переходу на середньострокове бюджетне планування та інноваційними фінансовими інструментами приватного сектору (краудфандінгом, стартап та сід-фінансуванням), дозволить істотно розширити спроможність місцевих громад, груп активістів та відповідальних установ в сфері захисту та ревіталізації ОНКС.

Організаційно-технічні засади захисту ОНКС в Україні на сучасному етапі розвитку суспільства потребують оновлення та приведення у відповідність до найкращих світових аналогів, і мають бути спрямовані на: 1) завершення формування єдиного національного реєстру нематеріальної культурної спадщини (у відповідності до зобов'язань за Конвенціями ЮНЕСКО 2003 і 2005 років), 2) розробку методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини, 3) удосконалення облікової картки ОНКС та методології обліку доходів і витрат від ОНКС, 4) розробку інформаційно-аналітичної системи (он-лайн) реєстру ОНКС; 5) активну інтеграцію ОНКС в бізнес-ланцюжки креативних стартапів та проекти в сфері культури. Крім того, комплекс заходів має бути доповнений відповідним оновленням нормативно-правової бази з ревіталізації нематеріальної культурної спадщини, а також активною навчальною та просвітницькою діяльністю як серед представників культури та креативних індустрій, так і серед широкого кола потенційних споживачів культурних продуктів.

Ключові слова: нематеріальна культурна спадщина, креативні індустрії, економіка культури, бізнес-ланцюжки, інтеграція з ЄС.

Анотація. Ключевыми вызовами для национального культурного наследия в Украине являются: 1) его постепенный упадок и уход в небытие, обусловленные как незавершенностью процедуры идентификации объектов нематериального культурного наследия (ОНКН),

так и разделенностью, непросвещенностью заинтересованных сторон об существующих инструментах его защиты и поддержки; 2) дефицит финансовых ресурсов для ревитализации объектов, а также процедурные ограничения по использованию бюджетных средств их распорядителями. Одним из возможных направлений их решения является совершенствование механизма финансирования государственно-частных проектов, индуцированных развитием культурных и креативных индустрий в Украине.

Особенностью предложенного решения является его междисциплинарный характер (на границе культуры, финансов и бухгалтерского учета), обуславливающий применение комбинации финансовых и фискальных инструментов для таргетирования нескольких внутриотраслевых проблем и вызовов, так и генерирование мощного положительного эффекта распространения на другие смежные традиционные и новые отрасли экономики в рамках Индустрий 4.0 та экосистемных инноваций, совместно с применением лучших зарубежных инновационных практик в сфере охраны ОНКН в Украине на местном уровне в контексте децентрализации с учетом перехода на среднесрочное бюджетное планирование и инновационные финансовые инструменты частного сектора (краудфандинг, старт-ап и сид-финансирование), позволит существенно расширить способность местных общин, групп активистов и ответственных учреждений в сфере защиты и ревитализации ОНКН.

Организационно-технические аспекты защиты ОНКН в Украине на современном этапе развития общества требуют обновления и приведения в соответствие к лучшим мировым аналогам, и должны быть направлены на: 1) завершение формирования единого национального регистра нематериального культурного наследия (в соответствии с обязательствами по Конвенциям ЮНЕСКО 2003 и 2005 годов); 2) разработку методических рекомендаций по бухгалтерскому учету ОНКН; 3) совершенствование

учетной карточки ОНКН и методологии учета доходов и затрат от ОНКН; 4) разработку информационно-аналитической системы регистра ОНКН; 5) активную интеграцию ОНКН в бизнес-цепочки креативных-старт-апов и проекты в сфере культуры. Кроме того, комплекс мероприятий должен дополняться соответствующим обновлением нормативно-правовой базы по ревитализации нематериального культурного наследия, а также активной образовательной и просветительской деятельностью как среди представителей культуры и креативных индустрий, так и среди широкого круга потенциальных потребителей культурных продуктов.

Ключевые слова: нематериальное культурное наследие, креативные индустрии, экономика культуры, бизнес-цепочки, интеграция с ЕС.

Summary. National cultural heritage faces two key challenges: its gradual decline and oblivion, driven, on one hand, by incompatible procedure of intangible cultural heritage object's (ICHO) identification, teared and in concerned stakeholders regarding existing tools for its protection and support, and on other hand – by protracted deficit of financial resources for ICHO revitalization, and by procedural limitations for budget expenditures by their managers. As possible solution we suggest the development of project's finance mechanism of ICHO revitalization induced by development of cultural and creative industries in Ukraine fostering revitalization of ICHO.

Interdisciplinary nature of research (on the borders of culture, finance and accountancy), designed both to target several intrasectoral problems and challenges, and to generate positive spillover effects on other cross-border traditional and new sectors of economy within Industry 4.0 and ecosystem innovations, in cooperation with integration of best innovative world practices in the field of ICHO preservation for Ukraine at local level in the context of decentralization and shift towards medium-term budgetary planning, together with innovative private sector financial tools (crowdfunding, start-up and seed financing), will enable essential local communities, stakeholders', activists' and

responsible entities' capacity enhancement for preservation and revitalization of ICHO.

We propose to amend and upgrade existing organizational and technical bases of ICHO preservation to the world best practices, and focused at: 1) finalizing of National Register of ICHO (in order with liabilities within UNESCO Conventions 2003 and 2005); 2) development of accountancy guidelines for ICHO, 3) development ICHO accounting card, profits and costs accounting methodology; 4) construction of web-tool for ICHO register; 5) active integration of ICHO in creative start-ups' and cultural projects' value chains. Besides this, action plan should comprise legal refreshment in revitalization of intangible cultural heritage, and active training and promotion activities between both CCI stakeholders and wide range of potential cultural products consumers.

Keywords: intangible cultural heritage, creative industries, economics of culture, value chains, integration with the EU.

Постановка проблеми. Нематеріальна культурна спадщина є важливим національним надбанням для будь-якої країни, що потребує збереження, захисту, відновлення та підтримки від покоління до покоління. Культурна спадщина в Україні станом на сьогодні є більше певною категорією, ніж конкретним об'єктом, щодо якого реалізується відповідна державна політика, відбувається активна суспільна дискусія чи реалізується міжнародний проект.

Культура виступає одним з фундаментальних ресурсів для ціннісного соціального та економічного розвитку, надаючи натхнення через культурну спадщину та стимулюючи креативну бізнес-діяльність. І хоча більшість культурних послуг в Україні є недооціненими, а інфраструктура – у стані критичного виживання, культура як джерело широкого спектру інновацій та нематеріальних активів може стати поштовхом для відновлення економіки та суспільного добробуту.

Культура формує творчі навички у молоді через початкову художньо-мистецьку освіту. Креативність у дорослому віці проявляється через інновації та підприємництво, що є фундаментом науки та малого і середнього бізнесу (МСБ).

Культура відіграє важливу роль у розвитку соціального капіталу, зокрема через інструмент інклюзії – залучення людей з обмеженими можливостями до суспільно-корисної діяльності, забезпечення їх адекватного сприйняття на ринку праці та у бізнесі. Інтеграція інклюзії в традиційні ринки істотно розширює їх потенціал, збільшує додану вартість та стимулює економічне зростання через формування нових галузей.

Цінність культури для економіки полягає у створенні унікальних продуктів, споживання яких на основі культурної інфраструктури, призводить до підвищення продуктивності праці та креативності у традиційних індустріях, породжуючи широкі ефекти поширення (spill-over effects).

Основою культурних продуктів є нематеріальні активи – авторські та суміжні з ними права. Саме тому високорозвинений інститут захисту прав інтелектуальної власності є критичною передумовою для реплікації/відтворення інтелектуальних продуктів та їх масової комерціалізації на світових ринках. Оскільки нематеріальна природа більшості культурних продуктів сприяє суспільному переходу від споживання ресурсів до споживання знань та інформації (при цьому заощаджуючи перші), то ефективний механізм оцінки, визнання, обліку та використання нематеріальних активів в бізнес-діяльності значно посилює потенціал економіки до стійкого і довгострокового зростання.

Результат (продукти) культурної діяльності – культурна спадщина – є елементом сучасної парадигми туризму, що базується на неконкурентному/дружньому співіснуванні різних культурно-історичних центрів (так звана концепція туризму, що базується на місцевих культурних цінностях і спадщині), яка активно заохочується та

стимулюється Європейською комісією через фестивалі культури та проведення щорічних конкурсів Європейських культурних столиць (European capitals of culture).

Інтеграція культури в бізнес-середовище здійснюється через 2 канали: соціальне підприємництво (не орієнтовані на прибуток проекти з високою доданою вартістю) та креативні індустрії (інноваційні проекти, спрямовані на прибуток). Якщо перший канал дозволяє оновлювати та посилювати ціннісну компоненту суспільного життя, то другий – формує потенціал регіональної та національної конкурентоспроможності.

Однією з форм бізнес-експансії країни є феномен культурної дипломатії, який дозволяє розширювати мовні та культурні кордони та трансформувати культуру споживання інших країн (активно застосовується Великобританією та Німеччиною) та здійснювати потужну експортну експансію в такі країни.

Нетиповість та унікальність культурних продуктів створюють певну «ауру» - очікування та відношення споживачів до характеру їх споживання – мода, дизайн, «люксові» індустрії. Таким чином, культурні послуги споживаються як на масових ринках, так і у формі ексклюзивних продуктів.

На нашу думку, серед ключових викликів для існування та відновлення національної культурної спадщини в Україні варто назвати:

1) поступовий занепад та забуття об'єктів нематеріальної та матеріальної культурної спадщини, обумовлені як незавершеністю процедури ідентифікації об'єктів нематеріальної культурної спадщини (ОНКС), так розрізненістю та необізнаністю зацікавлених сторін щодо існуючих інструментів її захисту та підтримки,

2) хронічна нестача фінансових ресурсів для ревіталізації об'єктів, посилена процедурними обмеженнями щодо використання бюджетних коштів їх розпорядниками, обумовлена вкрай низьким рівнем інтеграції

об'єктів культурної спадщини в бізнес-ланцюжки в якості активу, що генерує додаткову цінність та грошові потоки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив встановити наступне:

1) як вітчизняні [4], так і зарубіжні експерти [5] пропонують активніше використовувати культурну спадщину як джерело регіонального соціально-економічного, екологічного та культурного відродження, каталізатора регенерації депресивних територій та відновлення людського капіталу, потужний дипломатичний та іміджевий інструмент на міжнародній арені

2) на думку О.М. Герасименко [6]: «...введення бухгалтерського обліку нематеріальної культурної спадщини не суперечить Рекомендаціям ЮНЕСКО та має важливе значення для управління такими активами...»;

3) Ю.С. Баланюк актуалізує сучасні виклики в сфері охорони ОНКС та напрями удосконалення механізмів державного регулювання, згідно з якими державно-приватне партнерство вбачається «...одним з найбільш універсальних механізмів інвестиційної політики, який сприяє консолідації фінансового, організаційного та управлінського потенціалу приватного і державного секторів економіки...» [7];

4) результати проектів RICHES [8] та PORTICO [9] показують, що валоризація об'єктів культурної спадщини через інструмент партнерства вимагає довіри, участі, навчання і простоти і відбувається за рахунок поєднання, а не взаємовиключення початкової (культурної), наукової (експериментальної) та кінцевої (чуттєвої) цінностей, що виникають серед зацікавлених сторін проекту

5) відповідно до узагальнених кращих практик Міжнародної фінансової корпорації в основі успішного державно-приватного проекту знаходяться:
- група небайдужих людей, яка ініціює проект з охорони ОНКС; - зацікавлена в розбудові території місцева влада або бізнес-спільнота; -

максимальна гнучкість та компромісність усіх учасників проекту; - стадія життєвого циклу місцевої туристичної галузі [10].

б) дослідження Кл. Вентура та ін. [11] на прикладі італійського Колізею показує, що інструмент державно-приватного партнерства активізує спонсорів та меценатів активніше інвестувати в об'єкти національної культурної спадщини, які мають потенціал стати потужними джерелами генерування доходів для місцевих громад

7) як зазначає С. МакДональд для отримання максимальної віддачі від проектів в сфері охорони культурної спадщини держава повинна спочатку розвинути модель управління структурою спадщини – законодавство, компетенцію органів врядування, фінансові стимули для заохочення стійкого середовища для участі приватного сектора в довгострокових проектах [12].

Постановка завдання. Одним з можливих напрямів вирішення викликів майбутнього існування нематеріальної культурної спадщини в Україні є її інтеграція в бізнес-ланцюжки креативних індустрій шляхом удосконалення механізму фінансування державно-приватних проектів, що, з одного боку, сприятиме ревіталізації об'єктів нематеріальної культурної спадщини, а з іншого – стимулюватиме розвиток нових ринків та посилюватиме міжнародну конкурентоспроможність країни в контексті інтеграції з ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складний характер проблеми зумовлює необхідність застосування концепції комбінації фінансових та фіскальних інструментів для таргетування кількох внутрішньогалузевих проблем і викликів [2], з використанням кількісних та якісних оцінок щодо позитивного ефекту поширення [3] на інші суміжні традиційні та нові галузі економіки, доповнених застосуванням кращих зарубіжних інноваційних практик в сфері охорони ОНКС в Україні на місцевому рівні в контексті децентралізації з урахуванням переходу на середньострокове бюджетне планування та інноваційними фінансовими

інструментами приватного сектору (краудфандінгом, старт-ап та сід-фінансуванням), дозволить істотно розширити спроможність місцевих громад, груп активістів та відповідальних установ в сфері захисту та ревіталізації ОНКС.

Дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених вказують на те, що проблема доступу до фінансів в сфері культури є розповсюдженою як в розвинених країнах, так і в Україні.

Водночас ефективність фінансування проектів напряму залежить від:

- якості та доступності інфраструктури для реалізації проектів з охорони об'єктів національної культурної спадщини,
- критичної маси обізнаних громадян та зацікавлених сторін щодо кращих світових практик в сфері інтеграції культури в соціально-економічне життя суспільства,
- доступності інфраструктури через механізм державно-приватному партнерства.

Попри те, що охорона культурної спадщини в Україні є одним з пріоритетних напрямів діяльності держави (заохочується відповідними міжнародними актами, зокрема Конвенціями ЮНЕСКО 2003 та 2005 років), кризовий стан в сфері публічних фінансів, що розпочався в 2009 році, ставить під загрозу як фізичне існування ОНКС, так і їх активне використання місцевими громадами в якості активу - аттрактора для міжнародного культурного туризму, джерела натхнення митців, предмета інноваційних державно-приватних проектів, спрямованих на ревіталізацію та модернізацію культурної спадщини та інфраструктури.

Вітчизняна система захисту ОНКС відстає від світових аналогів на 10-15 років, що створює загрозу національній безпеці, оскільки виживання культурної сфери негативно впливає на якість людського капіталу, продуктивність праці та конкурентоспроможність бізнесу і держави на міжнародній арені. Нормативне забезпечення захисту ОНКС в Україні (Закон України №1805-III від 8 червня 2000 року зі змінами і

доповненнями), є застарілим та неефективним, що унеможлиблює своєчасне та ґрунтовне оновлення і збереження об'єктів культурної спадщини, обмежує подальший розвиток цієї сфери з урахуванням інноваційних інструментів і механізмів позабюджетного фінансування. Організаційно-технічні засади захисту ОНКС в Україні на сучасному етапі розвитку суспільства потребують оновлення та приведення у відповідність до найкращих світових аналогів (зокрема, це стосується питань бухгалтерського обліку в державному секторі,). Це, зокрема, завершення формування єдиного національного реєстру нематеріальної культурної спадщини (у відповідності до зобов'язань за Конвенцією ЮНЕСКО 2005 року), розробка методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини, удосконалення облікової картки ОНКС та методології обліку доходів і витрат від ОНКС, розробка інформаційно-аналітичної системи (он-лайн) реєстру ОНКС тощо. Фінансово-економічний механізм ОНКС знаходиться у зародковому стані. Незважаючи на законодавчо закріплені податкові пільги (ст.42 Закону України «Про охорону культурної спадщини»), Кабінетом Міністрів України та і не розроблено й закріплено порядок залучення інвестиційних коштів у сферу охорони культурної спадщини. Існуюча модель бюджетної підтримки (переважно загальнодержавної) не дозволяє своєчасно і в повному обсязі реалізовувати проекти в сфері ОНКС (у тому числі – через однорічний бюджетний цикл та залишковий характер фінансування культури в Україні). Натомість в світі більший акцент робиться на застосування комплексу інструментів таргетування проблеми доступу до фінансів: Програмою ЄС «Креативна Європа» на 2014-2020 роки інструмент гарантування позик та інвестицій (Investment/Loan Guarantee Facility) доповнюється легким доступом до інфраструктури для ефективних комунікацій, а також інтенсивною просвітницькою роботою з цільовою аудиторією – митців, художників, скульпторів, дизайнерів, з основ ведення бізнесу, комерціалізації та реплікації (масового відтворення)

нематеріальних активів, організації ефективних бізнес-моделей в сфері культури та креативних індустрій (ККІ).

Особливості ККІ в Україні полягають в існуванні додаткових обмежень для їх розквіту:

- висока частка ринку контрафактної та тіньової продукції та послуг (поза легальним ліцензованим обігом в рамках митного, податкового, господарського та іншого законодавства) – до 80% ринків ККІ є неформальними та/або тіньовими;
- обмежені канали поширення інновацій та кращих практик в сегментах незалежної професійної діяльності, спрямовані формувати ефективне ринкове середовище – професійні спілки, асоціації та об'єднання виконують радше посередницько-розподільчу функцію між авторами культурних продуктів та проміжними/кінцевими споживачами, ніж займаються заохоченням і підтримкою культурного розмаїття;
- орієнтоване на пошук ренти (репутаційної, політичної, соціальної) фінансове середовище (приватний бізнес, меценати, спонсори) девальвує парадигму цінностей, естетики та етичного виховання молоді;
- надвисокий рівень фрагментарності за територіальною, національною, соціальною, гендерною та професійними ознаками, критично низький рівень соціальної інклюзії при переході від культури до креативного бізнесу, обмежена можливість надання культурних послуг в сільській місцевості та застарілість стандартів/нормативів їх надання.

Висновки та подальші дослідження. На нашу думку, організаційно-технічні засади захисту ОНКС в Україні на сучасному етапі розвитку суспільства потребують оновлення та приведення у відповідність до найкращих світових аналогів, і мають бути спрямовані на:

- 1) завершення формування єдиного національного реєстру нематеріальної культурної спадщини (у відповідності до зобов'язань за Конвенціями ЮНЕСКО 2003 і 2005 років),
- 2) розробку методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини,
- 3) удосконалення облікової картки ОНКС та методології обліку доходів і витрат від ОНКС,
- 4) розробку інформаційно-аналітичної системи (он-лайн) реєстру ОНКС;
- 5) активну інтеграцію ОНКС в бізнес-ланцюжки креативних стартапів та проекти в сфері культури.

Крім того, комплекс заходів має бути доповнений відповідним оновленням нормативно-правової бази з ревіталізації нематеріальної культурної спадщини, а також активною навчальною та просвітницькою діяльністю як серед представників культури та креативних індустрій, так і серед широкого кола потенційних споживачів культурних продуктів.

Література:

1. Czyzowicz, W., S. Shulha and I. Petrakov (2017) From Activity to Performance-Based Policy-Making: Bottlenecks and Shifts for Ukrainian Eurointegration Reforms // Статистичне та експертно-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком економіки і соціальної сфери: колективна монографія / за ред. С.М.Шкарлета і В.Г. Маргасової. – Чернігів: ЧНТУ. – С.221-234.
2. Петраков Я.В. Концепція комплексного застосування комбінацій фінансових та фіскальних інструментів для цілей багаторівневого секторального регулювання // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: II Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 30 листопада 2016 р.) : тези доповідей. – Чернігів: Черніг. нац. тех-нол. ун-т, 2016. – 248 с. – С.192-193.

3. Гнедіна К.В., Петраков Я.В., Сизоненко О.В. Методологічні підходи до оцінки впливу інструментів регулювання// Ефективна економіка. – 2016. – №12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5340>.
4. Здіорук С.І., Литвиненко О.М., Розумна О.П. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті. Аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2012. – 49 с.
5. Getting cultural heritage to work for Europe. Report of the Horizon 2020 Expert Group on Cultural Heritage. – Brussels:European Commission,2015.– 28 p.
6. Герасименко О.М. Дослідження сутності нематеріальної культурної спадщини в контексті її бухгалтерського обліку // Бізнес-інформ. – 2017. – №2. – С.290-295.
7. Баланюк Ю.С. Політико-правові механізми формування і збереження об'єктів нерухомої культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні. Дисертація на здобуття наук. ступ. канд.. юрид.наук. – Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2016. – 212 с.
8. Public-Private Partnerships for Cultural Heritage: Opportunities, Challenges, Future Steps // RICHES project Think Paper. – 2016. – No.07.
9. PORTICO (2011) Public-private partnership in the conservation and presentation of archaeological heritage, Cases and models from the Netherlands, Flanders, the Rhineland, and northern England presented at the final meeting of the Community of Practice on 'Connecting' as part of the PORTICO project. – Chester, 29 September 2011.
10. Heritage PPP's: A how-to guide, Handshake // IFC Bulletin. – 2013. – Iss.10. – PP.20-23.
11. Ventura, Cl., Cassalia G., and L.D. Spina. New models of Public-private Partnership in Cultural Heritage Sector: Sponsorships between Models and Traps, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 223, PP.257-264.

12. McDonald S. Leveraging heritage: public-private, and third-sector partnerships for the conservation of the historic urban environment // ICOMOS. – 2011. – Vol.1303. – PP.983-904.

References:

1. Czyzowicz, W., Shulha, S., and Petrakov, I. (2017) *"From Activity to Performance-Based Policy-Making: Bottlenecks and Shifts for Ukrainian Eurointegration Reforms"*, chapter in "Statistical and expert-analytical maintenance of management of sustainable economic development and social sphere": collective monograph / eds. S. Shkarlet and V.Marhasova, Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine, pp. 221-234.
2. Petrakov, I.V. (2016) "Konceptsiia kompleksnogo zastosuvannia kombinatsiy finansovyh ta fiskal'nyh instrumentiv dlya tsiley bagatorivneвого sektoral'nogo regulyuvannia [Concept of complex implication of financial and fiscal instruments' combination for multi-level sectoral regulation], II International research conference proceedings *Buhgalterskiy oblik, opodatkuвання, analiz i audit: suchasnyi stan, problemy ta pespektyvy rozvytku*, Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine, pp.192-193.
3. Gnedina, K.V., Petrakov, I.V., and Syzonenko, O.V. (2016), "Methodological approaches for regulatory instruments' impact assessment", *Effective economy*, Vol. 12., available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5340>
4. Zdioruk, S.I., Lytvynenko, O.M., and Rozumna, O.P. (2012), "Cultural policy of Ukraine: national model in the European context. Analytical report", National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine.
5. European Commission (2015), "Getting cultural heritage to work for Europe. Report of the Horizon 2020 Expert Group on Cultural Heritage", EC, Brussels.

6. Hersymenko, O.M. (2017), *"Research of intangible cultural heritage essence in accounting context"*, Business-inform, Vol. 2, pp.290-295.
7. Balaniuk, J.S. (2016), *"Political and juridicial mechanisms of UNESCO immobile cultural heritage creation and development in Ukraine"*. PhD thesis, CNU named after Y.Fedkovych, Chernivtsi, Ukraine.
8. RICHES (2016), *"Public-Private Partnerships for Cultural Heritage: Opportunities, Challenges, Future Steps"* // RICHES project Think Paper. – 2016. – No.07.
9. PORTICO (2011), *"Public-private partnership in the conservation and presentation of archaeological heritage, Cases and models from the Netherlands, Flanders, the Rhineland, and northern England presented at the final meeting of the Community of Practice on 'Connecting' as part of the PORTICO project"*. – Chester, 29 September 2011.
10. IFC (2013), *"Heritage PPP's: A how-to guide, Handshake"*, IFC Bulletin, Iss.10, pp.20-23.
11. Ventura, C., Cassalia, G., and Spina, L.D. (2016), *"New models of Public-private Partnership in Cultural Heritage Sector: Sponsorships between Models and Traps"*, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Vol. 223, pp.257-264.
12. McDonald, S. (2011), *"Leveraging heritage: public-private, and third-sector partnerships for the conservation of the historic urban environment"*, ICOMOS, Vol.1303, pp.983-904.